

К. філол. наук Насалевич Т.В., Почерніна В.

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана

Хмельницького

АНТИВОЄННА НАПРАВЛЕНІСТЬ ТВОРІВ Е. ГЕМІНГВЕЯ «FOR WHOM THE BELL TOLLS» ТА «A FAREWELL TO ARMS»

Теперішній неспокійний час в Україні змушує нас замислитись ще раз про питання війни та миру. У зв'язку з цим творча спадщина Е.Гемінгвея викликає значний інтерес та є актуальною на даний момент.

Питанням глибокого аналізу антивоєнної тематики творів Е. Гемінгвея займалися такі зарубіжні та українські літературознавці, як Т.Денисова, Н.Афанасьєв, А.Старцев, Д.Затонський, І.Кашкін, Н.Чикирис.

У даній статті робиться спроба проаналізувати антивоєнну направленість творів Е. Гемінгвея «For Whom the Bell Tolls» та «A Farewell to Arms».

Людство воює протягом багатьох тисячоліть. Змінювалися часи, зброя, масштаби воєнних бойових дій – та війна завжди залишається війною. Адже так чи інакше, війна – це лихо, незалежно від того, визвольна вона чи загарбницька, бо страждають прості люди, плачуть матері і вдови, зростають сиротами діти.

Війна жахливим котком пройшлася по душах людей. Вона й породила таке поняття, як «втрачене покоління». «Втраченість» – це зневіра в прийдешньому, відсутність ідеалів, розчарування, духовна спустошеність тощо. Поняття «втрачене покоління» виникло у 20-х роках ХХ століття після Першої світової війни. Люди вірили, що вони борються за свободу, за справедливість, за демократію. Проте, насправді, виявилось, що можновладці боролися лише за поділ світу, за ринки збуту, за сфери впливу. Розуміння

цього прийшло значно пізніше. «І в тих, хто йшов в атаку під кулеметним вогнем, хто мокнув і мерз в окопах, хто задихався у жовтих хмарах газу, неначе спала з очей полуда» [3, с. 13]. Втративши віру, вони втратили і надію. Саме життя, а не ворожа армія завдало їм нищівного удару, від якого вже неможливо оговтатися.

Е. Гемінгвей на фронтах громадянських та світових воєн повною мірою відчув на собі трагізм, жорстокість та залізну хватку соціально-історичного феномену війни. Це й спрямувало його подальші творчі пошуки у русло антивоєнної тематики та гуманізму: «Мені хотілося б вірити, що якщо я тепер буду писати про війну, я зроблю це чітко, а війна – ненависна справа» [1, с. 238].

Тема війни у житті людини довгі роки хвилювала Е. Гемінгвея. Т.Н.Денисова пише: «На її фоні письменник художньо і філософськи осмислює проблему діалектики життя та смерті: з точки зору автора і героя, через натуралістичні описи, форму оповіді, лейтмотиви, символіку, підтекст тощо» [2, с. 44]. Жахіття війни живою картиною впливають у свідомості героїв творів Е. Гемінгвея «For Whom the Bell Tolls» та «A Farewell to Arms». І, знаходячись у такому стані, у головних героїв відбувається переоцінка дійсності.

Так, наприклад, Роберт Джордан є центральною постаттю роману «For Whom the Bell Tolls». Він зі зброєю в руках мужньо захищає свободу чужого народу. Роберт зіштовхується з новим баченням світу, яке стало можливим тільки завдяки Ансельмо, Пілар, Ель Сордо, Агустіна, Гольца і Каркова. Вони воюють з вірою в себе і в кращий світ. Для них честь і справедливість мають велике значення. Ці люди свідомо присвятили себе великій, загальнолюдській меті. І поряд з ними Джордан починає по-іншому дивитися на світ та усвідомлювати дійсність. І результатом цього стає поява досі не відомого йому почуття:

It was a feeling of consecration to a duty toward all of the oppressed of the world [9, с. 128].

Тож тепер буття більше не здається гемінгвеївському героєві похмурим, жорстоким з елементами зла явищем. Воно вже не сіре, а забарвлене у різноманітні теплі кольори, які хочеться бачити і відчувати. І після поранення Джордан приходиться висновку, що

«the world is a fine place and worth the fighting for and I hate very much to leave it» [9, с. 249].

У романі «A Farewell to Arms» лейтмотив «втраченості» стає більш наочним. Твір сповнений відчуттями безнадії та трагедії. Автор наголошує на тому, що світом править хаос, а відтак існування людини у ньому ставиться під питанням. Адже тоді втрачається цінність життя, його зміст та значення.

Лейтенант Генрі, головний герой твору, постає перед нами як людина, тяжко травмована війною. Він добровільно став під італійські прапори, щоб захищати демократію, але виявився іграшкою в чийсь корисливій і нечистій грі. І він більш не хоче вірити ні чужим обіцянкам, ні покликам власного серця. Він цинізму та байдужості. Проте, наш герой плекає жагуче бажання кохати і бути коханим, радіти життю і бути в гармонійному зв'язку з людьми і світом. Тому остаточно переконавшись у тому, що війна, в якій він брав участь, - злочинна, антинародна, герой Гемінгвея кинув зброю і втік до нейтральної Швейцарії.

Вчинок Фредеріка Генрі — не звичайне дезертирство. Він не тікає від смерті, він кидає виклик війні, виклик буржуазному світові, що розв'язав цю війну, виклик колосальній і страхітливій бюрократичній поліційній машині. Втративши все, герой залишається без надії на майбутнє, спустошений, у стані відчаю. І тоді він приходиться до висновку, що

«there is nothing as bad as war. We in the auto-ambulance cannot even realize at all how bad it is. When people realize how bad it is they cannot do anything to stop it because they do crazy » [8, с. 53].

Відтворюючи внутрішнє життя людини, яка пройшла крізь «м'ясорубку війни», усвідомила страшні наслідки патріотичних вигуків і псевдофразеології патетичних промов, Е. Гемінгвей на позиціях гуманіста

стверджує, що «війна навіть за благородні ідеали – це завжди злочин проти людства, адже яка б сторона не одержала перемогу, людина завжди залишається у програші» [6, с. 13].

У них осмислюються з художньої і філософської точок зору глобальні проблеми століття. Об'єднуючим принципом у кожному з творів виступає загальний ідейно-естетичний пафос – викриття та засудження війни. Письменник непохитний у своєму переконанні, що воєнне лихоліття є злочином проти людства, який не можна виправдати жодними державними інтересами. Монолітною є також думка Е. Гемінгвея, що війна – це безглуздя, яке не вирішує політичних проблем, а призводить до масового винищення, горя, сліз, каліцтв, психологічних травм, духовного зубожіння, озвіріння, втрачених ідеалів... [6, с. 15].

Характерною художньою особливістю творчої манери письменника-гуманіста є те, що він не лише засуджує війну як згусток антигуманних дій проти людства, а й правдиво викриває її винуватців – правлячі кола, які заради збільшення сфер впливу приносять у жертву людські життя.

Антивоєнні романи Е. Гемінгвея відзначаються реалістичним духом пізнання дійсності. Вони збагатили світову літературу. Письменник з позицій конкретно-історичного аналізу зумів дати життєво правдиве зображення історичної дійсності та створити панораму війни, розібратись у її русійних силах, показати людину на війні у небезпечних, екстремальних ситуаціях, що виникають на перехресті особистих долі з великими дорогами історії [7]. У його романах звучить гуманістичний протест проти масового насильства і розбою. І цей протест мав життєву основу, був осмислений як вираження одностайної волі народів.

Книги Е. Гемінгвея містять одну із найважливіших ідейних засад, властивих усій художній культурі ХХ століття: гуманістичний протест проти сил, які несуть людству смерть і руйнування [5, с. 3].

Таким чином, творчість американського письменника відповідала настроям, пануючим у світі, і стала підґрунтям успішності та популярності антивоєнних романів Е. Гемінгвея.

Перспектива даного дослідження полягає у аналізі композиційно-стилістичних прийомів за допомогою яких розкривається антивоєнна тематика творів Е. Гемінгвея «For Whom the Bell Tolls» та «A Farewell to Arms».

Література:

1. Гиленсон Б.А. Хемингуэй-антифашист // Американская литература 30-х годов XX века. – М.: Высшая школа, 1974. – С. 232–241
2. Денисова Т.Н. Эрнест Хемингуей. Життя і творчість. – К.: Дніпро, 1972. – 164 с.
3. Затонський Д.В. Эрнест Хемингуей – письменник і людина // Вікно в світ. – 1999. – № 6. – С. 6–26.
4. Ремарк Е.М. «На західному фронті без змін». - М.: Художественная литература, 1998. – 366 с.
5. Семенюк О.В. Гуманізм антивоєнної новелістики Е. Хемінгуея (на матеріалі романів "Прощавай, зброє" та "І сонце сходить") // Zhytomyr State University. – 2006. -№ 6. – С. 1-3.
6. Чикирис Н.В. Творчість Ернеста Хемінгуея в українському літературному процесі XX століття (рецепція і типологія): Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.01.05 / Тернопільський нац. педагог. ун-т. – Тернопіль, 2005. – 17 с.
7. 10 письменників, які змінили світ [Електронний ресурс]. – Джерело доступу: (<http://myblox000.blox.ua/2013/04/10-pismennikov-yaki-zminili-svit.html>)
8. Hemingway, Ernest. «A Farewell to Arms». – New York: Charles Scribner's sons, 1929. - 362 с.
9. Hemingway, Ernest. «For Whom the Bell Tolls». – New York: Charles Scribner's sons, 1940. – 368 с.